

สรุปและเสนอแนะ

สรุป

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้ศึกษามาผู้เขียนก็ได้พบว่า สาเหตุแห่งความล้มเหลวและความเสื่อม
สลายของพรรคเสรีมนั่งกิติลา และพรรคสหประชาไทยนั้น เป็นไปสาเหตุหลักในข้อสังเกตฐานเรื่องเงื่อ
ไขต่าง ๆ อันเมื่อที่พลพรรคการเมืองทุกประการ กล่าวคือ

๑. ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยมในสังคมไทยเป็นไปในรูปที่ไม่ส่งเสริมให้พรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพตามระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะขนบธรรมเนียมประเพณีไทยส่งเสริมให้ราษฎรอ่อนน้อม ให้ความเคารพเชื่อฟังผู้ปกครอง และไม่มีความคิดที่จะต่อต้านแบบผู้ปกครองจะมีพฤติกรรมหรือการกระทำที่ผิดพลาด ราษฎรสามัญมักเชื่อว่าการที่พวกเขาปกครองได้คือดีกว่าสนาใดปกครองประเทศนั้น เป็นเพราะ "กรรมดี" ที่พวกเขาได้กระทำและสร้างกันมาแต่ปางก่อน ผลบุญนั้นจึงส่งให้คนเหล่านั้นได้มีบุญวาสนาบรรพบุรุษมีอำนาจปกครองบ้านเมืองในชาตินี้ เมื่อบ้านเมืองเผชิญกับวิกฤตการณ์ หรือความไม่ปกติสุขทาง ๆ แทนที่ราษฎรจะรวมกันคิดถกเถียงกัน ก็กลับวางเฉยไม่ทุกขร้อนเท่าที่ควร เนื่องจากมีแนวความคิดไปในทำนอง "พระสยามเทวาธิราชยอมให้ความพิทักษ์ปกป้องประเทศไทยตลอดกาล" และ "กรุงศรีอยุธยายังไม่สิ้นคนดี" แนวความคิดแบบนี้เป็นอุปสรรคที่ทำให้พรรคการเมืองตามแบบประชาธิปไตยไม่สามารถพัฒนาตนเองให้สามารถอยู่รอดได้ เพราะเมื่อยามคับขันแทนที่ประชาชนจะมอบความไว้วางใจกับรัฐบาลภายใต้การนำของพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง ประชาชนมักจะไม่เชื่อว่ารัฐบาลจะสามารถแก้ไขภาวะคับขันนั้น ๆ ได้ กลับพยายามมองหา "คนดีศรีอยุธยา" เขามาแก้ไขปัญหา ทำให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองพยายามหาโอกาสย้ายบ้านเมืองอยู่ในภาวะไม่ปกติสุขประกาศตนเป็น "ผู้นำ" หรือ "คนดีศรีอยุธยา" ดมล้างรัฐบาลเก่าและสถาปนาตนเองเป็นผู้ปกครองประเทศอยู่บ่อย ๆ โดยที่ประชาชนแทบทั้งหมดมิได้มีปฏิกริยาชักชวนแต่อย่างใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเชื่อว่าปัญหาสำคัญ ๆ ทาง ๆ นั้นอาจแก้ไขได้โดยการใช้กำลังและอำนาจอันเฉียบขาดบังคับกามเหตุที่นักรัฐประหารทั้งหลายนำมาเป็นข้ออ้าง เจน

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

๒. คำนวณคุณภาพของพรรคการเมือง ปรากฏว่าทั้งพรรคเสรีมนั่งคึกคักและพรรคสหประชาไทยนั้นเป็นพรรคการเมืองที่ใหญ่โตทั้งด้านโครงสร้าง กำลังคน กำลังทรัพย์ และอิทธิพล แต่ที่ยังขาดอยู่ก็คือคุณภาพ ดังเช่นกรณีของพรรคเสรีมนั่งคึกคัก พรรคนี้มีกำเนิดขึ้นมาจากความริเริ่มของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้เป็นหัวหน้าพรรค และการดำเนินงานของนายพลท้าวจเอกเฒ่า ศรียานนท์ ผู้เป็นเลขาธิการพรรค สมาชิกของพรรคส่วนใหญ่ได้แก่ข้าราชการทหารและตำรวจ และสมาชิกสภาผู้แทนกลุ่มที่ให้การสนับสนุนรัฐบาลในรัฐสภาซึ่งรัฐบาลจัดรวบรวมกันเป็นคณะกรรมการนิคมัญญิตี มาเขาเป็นสมาชิกพรรคเสรีมนั่งคึกคักด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน คือ กลุ่มที่เป็นข้าราชการทหาร ตำรวจนั้น ได้แก่นายทหาร นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ได้รับเชิญเข้าเป็นสมาชิกพรรคเสรีมนั่งคึกคักเนื่องจากเป็นนายทหารและนายตำรวจที่คุมกำลังทหาร ตำรวจหน่วยสำคัญ ๆ ให้การสนับสนุนรัฐบาลอยู่ บุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่เขาเป็นสมาชิกของพรรค เพราะเป็นผู้ที่มีวินัยและมีความเคารพเชื่อฟังต่อบุคคลสำคัญ ๆ ในพรรคซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตน เช่นบางคนเป็นสมาชิกพรรคเพราะมีความเคารพเชื่อฟังในตัวจอมพล ป. บางคนเป็นสมาชิกพรรคเพราะเคารพจอมพลสฤษดิ์ เป็นพิเศษ หากได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคเพราะมีความศรัทธาหรือความเข้าใจอย่างซื่อตรงในหลักการ อุดมการณ์ ตลอดจนนโยบายของพรรคแต่อย่างใดไม่ ส่วนกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นส่วนใหญ่เขาเป็นสมาชิกพรรคเสรีมนั่งคึกคักเพราะมีความเชื่อถือบุคคลสำคัญ ๆ ของพรรคบางคน เช่น พล.ต.อ. เฒ่า ศรียานนท์ เป็นการส่วนตัว หรือมีความต้องการการช่วยเหลือจากทางการเงินและทางวัตถุจากบุคคลสำคัญ ๆ ของพรรคเสรีมนั่งคึกคักซึ่งมีอำนาจในวงการรัฐบาล หากได้มีความศรัทธาในหลักการหรืออุดมการณ์ของพรรคแต่อย่างใด เมื่อสมาชิกส่วนใหญ่เขาเป็นสมาชิกพรรคเพราะสาเหตุอื่น มิใช่ความศรัทธาแต่อย่างใดในหลักการ อุดมการณ์ ตลอดจนนโยบายของพรรคก็ย่อมเป็นธรรมดาที่สมาชิกเหล่านั้นไม่อาจเป็นลูกพรรคที่เข้มแข็ง มีวินัย และมีคุณภาพก็ได้ เพราะเขาเหล่านั้นเป็นสมาชิกของพรรคโดยเหตุผลส่วนตัว เมื่อเหตุผลอันนี้แปรไป เขาก็อาจหันเหความภักดีไปจากพรรคได้โดยง่าย เพราะมิได้มีความศรัทธาต่อพรรคอย่างแท้จริงดังกล่าวแล้ว

ทางด้านผู้นำก็เช่นกัน บุคคลชั้นนำของพรรคส่วนใหญ่หากได้มีความศรัทธาเชื่อถือในการเมือง

ระบบพรรค ตลอดจนอุดมการณ์และนโยบายของพรรคแต่อย่างใดไม่ หากแต่เจ้าของกองกำลังพรรคการเมือง เสริมบังคับที่ดำเนินมาเพื่อเหตุผลอื่น ๆ ดังที่ได้บรรยายไว้แล้วในเรื่องมูลเหตุและวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพรรคเสริมบังคับศึกษา และเนื่องจากขาดความศรัทธาร่วมกันในอุดมการณ์และนโยบายของพรรคดังกล่าว บรรดาบุคคลที่นำในพรรค จึงต่างคนต่างก็มุ่งหวังที่จะขยายอิทธิพลของตนในพรรคให้กว้างขวางไปให้มากที่สุด จึงได้เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกันจนนำไปสู่ความแตกแยกและการสูญสลายของพรรคในที่สุด

การจัดโครงสร้างการบริหารงานของพรรคก็มีข้อบกพร่องอย่างสำคัญ โดยที่แม้จะมีหน่วยงานต่าง ๆ มากมายใหญ่โตสลับซับซ้อน แต่กลับไปทุ่มเทน้ำหนักความสำคัญส่วนใหญ่ให้กับสำนักเลขาธิการพรรคเพียงองค์กรเดียว โดยที่ตลอดเวลาที่พรรคเสริมบังคับศึกษายังดำเนินงานทางด้านการเมืองอยู่นั้น องค์กรอื่น ๆ ของพรรคไม่เคยมีโอกาสดำเนินงานเลย งานทุกชนิดของพรรคล้วนกระทำผ่านสำนักเลขาธิการพรรคทั้งสิ้น เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดเผด็จการภายในพรรคขึ้นโดย พล.ต.อ. เป๋า ตรีบานนท์ เลขาธิการพรรค รวบอำนาจทุกอย่างในพรรคไว้ในกำมือคนทั้งหมด และบริหารกิจการพรรคไปอย่างฉิบสาค จนทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในพรรคและประกอบกับผู้นำพรรคคือจอมพล ป.พิบูลสงคราม ไม่อาจรวมความสามัคคีในพรรคไว้ได้ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลสำคัญของพรรคคนอื่นเกิดความไม่พอใจ ไม่ให้ความร่วมมือกับพรรคจนพรรคเสริมบังคับศึกษามีอันต้องเสื่อมสลายตัวไปในที่สุด

ส่วนกรณีของพรรคสหประชาไทยก็เช่นกัน พรรคนี้มีพื้นฐานมาจากคณะปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ การดำเนินงานร่างรัฐธรรมนูญพรรค อุดมการณ์ ตลอดจนนโยบายของพรรค เป็นงานที่กลุ่มนักวิชาการสายทำเนียบรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการโดยตลอด โดยที่หัวหน้าพรรค บุคคลสำคัญอื่น ๆ ตลอดจนสมาชิกอื่น ๆ ของพรรคแทบไม่เคยรู้เรื่องมาก่อนเลย สมาชิกของพรรคส่วนใหญ่ทั้งข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มิได้มีความเข้าใจชัดหรือศรัทธาในอุดมการณ์และนโยบายของพรรคมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกของพรรคที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ สายสันนิบาตเสรีชนถึงกับประกาศคัดค้านรัฐธรรมนูญของพรรคสหประชาไทยมาตั้งแต่แรกเริ่ม โดยอ้างว่ารัฐธรรมนูญดังกล่าวมีลักษณะ "เป็นคอมมิวนิสต์" เมื่อสมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีความเข้าใจชัดในอุดม

การก่และนโยบายของพรรค จนถึงขนาดที่สมาชิกบางส่วนกักคานธรรมนูญพรรคอย่างเปิดเผย การที่จะหวังให้สมาชิกพรรคเป็นลูกพรรคที่วินัยและมีความจงรักภักดีต่อพรรค จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

หากพิจารณาทางคามคณะผู้นำพรรค ก็จะพบว่าบุคคลสำคัญ ๆ ในพรรคสหประชาไทยนั้นแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีความขัดแย้งซึ่งกันและกัน ดังรายละเอียดที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องความขัดแย้งระหว่างผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในพรรคสหประชาไทยไว้แล้ว เมื่อประกอบกับผู้นำแต่ละกลุ่มต่างก็ขาดกริทธารวมกันในอุดมการณ์และนโยบายของพรรคแล้ว ก็ยิ่งทำให้ความขัดแย้งภายในพรรคทวีปริมาณมากขึ้น และเมื่อผู้นำพรรคคือจอมพลถนอม กิตติขจร (ซึ่งในสายตาของมหาชนทั่วไปมักจะนำท่านผู้นี้ไปเปรียบเทียบกับหัวหน้าคณะปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ ก็คือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นผู้นำประเทศคนก่อน โดยที่มหาชนมักจะมองจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นคนสุภาพอ่อนโยนจนเกือบจะกลายเป็นอ่อนแอ และมักมองท่านองว่า "มือไม่ถึงจอมพลสฤษดิ์ฯ") ไม่สามารถประสานความสามัคคีระหว่างผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในพรรคไว้ได้ จึงได้เกิดการปฏิวัติขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ทำให้พรรคสหประชาไทยต้องสิ้นสูลงไปควย

ทางด้านการจัดโครงสร้างและการบริหารงานพรรคนั้น พรรคสหประชาไทยได้วางการจัดระเบียบในการจัดองค์การและการบริหารงานของพรรคไว้อย่างเป็นระเบียบ และมีการกำหนดแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ไว้อย่างรัดกุมกว่าพรรคเสรีมันักศิลามาก ในหมวด ๓ ถึงหมวด ๗ ของธรรมนูญพรรคสหประชาไทยมีบทบัญญัติเรื่องการจัดองค์การพรรคที่น่าสนใจอยู่หลายตอน เช่น การกำหนดให้เมืองคักสูงสุดทางนิติบัญญัติ และองค์การสูงสุดทางการบริหาร การแบ่งแยกหน่วยงานต่าง ๆ และจัดสรรให้แต่ละหน่วยมีหน้าที่รับผิดชอบอย่างแจ่งชัด การจัดให้สำนักเลขาธิการพรรคเป็นองค์การบริหารงานของพรรคโดยมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นประจำเป็นการแสดงออกของพรรคว่ามีเจกนารมดที่จักำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างจริงจังมีใจเพียงแต่ "เดม" การเมืองเหมือนพรรครัฐบาลยุคก่อน ๆ มีความคิดริเริ่มที่จะนำเอาหลักวิชาการสมัยใหม่มาใช้ประโยชน์ในทางการเมือง เช่น จัดให้มีกองการศึกษาและวิจัยขึ้นใหม่หน้าที่ทำการศึกษาค้นคว้าพิเศษต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินงานของพรรค มีความมุ่งมั่นที่จะขยายงานของพรรคออกไปสู่มวลชนให้เป็นพรรคการเมืองระดับชาติโดยแท้จริง โดยมีบทบัญญัติในธรรมนูญพรรคที่ให้มีการจัดองค์การส่วนภูมิภาคออกเป็น ๓ ส่วน คือ องค์การ

ส่วนจังหวัด องค์การส่วนอำเภอ และองค์การส่วนตำบล จึงนับได้ว่าพรรคสหประชาไทยเป็นพรรคการเมืองที่มีโครงการจัดองค์การและการบริหารภายในพรรคอย่างเป็นระเบียบคือเยี่ยม ซึ่งถ้าสามารถปฏิบัติโครงการตามโครงการแล้ว การเมืองระบบพรรคของไทยคงมีโอกาสพัฒนาตัวเองให้ก้าวหน้าขึ้นไคอย่างมาก แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าพรรคสหประชาไทยมีข้อบกพร่องสำคัญคือการติดต่อและการประชาสัมพันธ์ภายในพรรค ข้อกำหนดต่าง ๆ ในธรรมนูญพรรคเป็นสิ่งที่นักวิชาการของพรรควางขึ้นมาเอง โดยมีใจนำไปปรึกษาหารือขอความเห็นจากสมาชิกพรรคเสียก่อน และเมื่อร่างธรรมนูญเสร็จก็พยายามนำมาซักเย็บคิให้คนอื่น ๆ ของสมาชิกอื่น ๆ ขอมติในธรรมนูญนั้น ซึ่งผลที่ได้รับคือการคัดค้านและการต่อต้านธรรมนูญนั้นจนทำให้พรรคสหประชาไทยต้องหยุดเทวดาทิ้งหมดนับแต่เริ่มตั้งพรรค จนกระทั่งถูกคณะปฏิวัติประกาศยุบพรรคการเมืองในปี ๒๕๑๔ ไปในการพยายามประสานรอยราวภายในพรรค หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ที่ใคว่างโครงการจัดตั้งไว้อย่างใหญ่โตถูกรวากลับแทบไม่ได้ประโยชน์เลย ถึงนั้นแม้จะได้จัดวางโครงการการบริหารอย่างดี แต่เมื่อไม่ได้นำมาปฏิบัติเต็มเม็ดเต็มหน่วย คุณภาพของพรรคสหประชาไทยจึงมิได้แตกต่างไปจากพรรคเสรีมันังคศิลามากนัก นั่นคือยังคงเป็นพรรคการเมืองที่ยึดถือเอาตัวบุคคลสำคัญ ๆ ของพรรคเป็นหลัก และเมื่อนำสำคัญ ๆ ของพรรคแตกแยกกันก็ทำให้เกิดการแตกแยกกันในพรรค อันนำไปสู่ความแตกสลายของพรรคในที่สุด

๓. ด้านอุดมการณ์และนโยบาย ทั้งพรรคเสรีมันังคศิลาและพรรคสหประชาไทยต่างก็กำหนดอุดมการณ์และนโยบายไว้อย่างคลุมเคลือ เป็นการพูดอวยวงกว้างเกินไปจนแทบจะเรียกได้ว่าเป็นนโยบายแบบกรอมจักรวาล ยากที่ทหารจะปักใจลงไปใคว่าพรรคมีนโยบายที่แท้จริงอย่างไรกันแน่

พรรคเสรีมันังคศิลาใคว่างนโยบายไว้อย่างเลื่อนลอยมาก ดังเช่นนโยบายคามการปกครองจะยึดถือและรักษาไว้ซึ่งระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นถาวรถาวรอย่างเลื่อนลอยโดยที่ไม่มีความจำเป็นที่ถองกล่าวเช่นนั้นเลย เพราะขอความเช่นนั้นใคว่ามีระบุไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับอยู่แล้ว หรือค่านนโยบายการเศรษฐกิจและการคลัง จะส่งเสริมช่วยเหลือการอุตสาหกรรมใคว่างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ชาวทางประเทศมาลงทุนประกอบการอุตสาหกรรมภายในประเทศ จะเปิดตลาดการค้าทั้งในและนอกประเทศใคว่างขวางยิ่งขึ้น และจะหาทางรักษาราคาและจัดสรรสินค้าขาออกที่สำคัญให้เป็นผลดีแก่ทุกฝ่าย กับทั้งจะ

รักษาค่าของเงินตราไทยใหม่เสถียรภาพ ปรับปรุงการภาษีอากรให้เป็นธรรมและสะดวกแก่ประชาชน จะช่วยให้การประกอบอาชีพของประชาชนในการผลิตทางเกษตรกรรมทั้งปริมาณและคุณภาพ ทั้งจะขยายกิจการค้าและการสหกรณ์ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

จะเห็นว่าเป็นการพูดอย่างเลื่อนลอยที่สุด เพราะพูดในเรื่องที่ใครมาเป็นรัฐบาลก็จะต้องส่งเสริมปรับปรุงในเรื่องนี้อยู่แล้ว และอีกประการหนึ่งพรรคเสรีมนังคศิลาอ้างว่ามีนโยบายจะส่งเสริมสนับสนุนส่งเสริมนี้ โดยทั่วไปบอกไว้โดยแนบแนบยั่วว่า ที่ว่าจะส่งเสริมนั้นจะส่งเสริมโดยวิธีใด

ทางด้านอุดมการณ์เช่นกัน เป็นการพูดอย่างเลื่อนลอยที่สุดว่า "กิจการใด ๆ ซึ่งพรรคนี้ เห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและเกิดความสุขแก่ประชาชนอันเป็นส่วนรวม ก็จะได้พิจารณาดำเนินการและปรับปรุงแก้ไขโดยวิธีการอันเพียงธรรมให้เกิดขึ้นด้วย" ซึ่งนับได้ว่าเป็นการพูดอย่างเลื่อนลอย และสิ่งที่พูดนั้นเป็นสิ่งที่หาสาระอันใดไม่ได้ เพราะพรรคการเมืองทุกพรรคย่อมต้องกระทำในสิ่งนี้ "เห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ และเกิดความสุขแก่ประชาชนอันเป็นส่วนรวม" อยู่แล้ว ทางที่ทุกพรรคเสรีมนังคศิลาควรจะต้องประกาศออกมาให้ชัดแจ้งว่าพรรคนี้มีอุดมการณ์แบบเสรีนิยม ชาตินิยม สังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์กันแน่ เพื่อที่จะให้ประชาชนได้มีโอกาสเลือกว่าควรให้การสนับสนุนหรือมีอุดมการณ์ตรงกันหรือไม่ ในเมื่อประชาชนไม่อาจทราบแน่ชัดว่าพรรคเสรีมนังคศิลา มีนโยบายที่แท้จริง เช่นไรก็ย่อมเป็นการยากที่ประชาชนจะให้ความสนับสนุนแก่พรรคนี้ในฐานะเป็นพรรคที่มีอุดมการณ์และนโยบายตรงตามความต้องการของประชาชน ดังนั้นการสนับสนุนที่ประชาชนเมื่อพรรคนี้จึงเป็นไปในรูปของการสนับสนุนตัวบุคคลมากกว่าพรรค สมาชิกของพรรคเองก็ต้องรวมกันโดยอาศัยบุคคลเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ของพรรคก็เป็นไปตามอารมณ์ของผู้นำพรรค ขาคอุดมการณ์และนโยบายเป็นเครื่องชี้นำการดำเนินงานของพรรคเสรีมนังคศิลาจึงเป็นไปอย่างปราศจากจุดหมายและต้องพบกับความพินาศไปในที่สุด

ทางด้านพรรคสหประชาไทยก็เช่นกัน แม้จะได้มีนโยบายที่วางไว้อย่างประณีตและละเอียด แต่ก็ยังคงเป็นการเขียนไว้ให้คงามไพเราะน่าเชื่อถือมากกว่าที่จะเป็นนโยบายที่นำไปปฏิบัติกันอย่างจริงจัง หากจะสรุปนโยบายที่เด่น ๆ ก็พอมีสาระสำคัญที่พอสรุปได้ก็คือ

๑. นโยบายการเมือง มีนโยบายที่จะปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างจริงจัง
๒. นโยบายเศรษฐกิจเป็นแบบเสรีนิยม โดยมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกันกับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งขอความเห็นเป็นขอความเห็นทั่วไป ที่มักจะซ้ำกับนโยบายของพรรคอื่น ๆ เนิ่เอง

เนื่องจากพรรคสหประชาไทยยังขาดอุดมการณ์และนโยบายที่แน่ชัด นอกจากนั้นบรรดาสมาชิกทั้งในระดับธรรมดาและระดับผู้นำพรรคก็ได้เห็นความสำคัญของเรื่องอุดมการณ์และนโยบาย ส่วนใหญ่มักจะยึดถือเอาตัวบุคคลเป็นหลัก ดังนั้นความนิยมที่ประชาชนและสมาชิกพรรคมีต่อพรรคจึงแทบไม่มี จะมีบ้างก็เป็นแต่ความนิยมในตัวบุคคลเท่านั้นซึ่งสิ่งเหล่านี้มิได้เป็นสิ่งที่ถาวรและยั่งยืน เหมือนความนิยมในหลักการ อุดมการณ์ และนโยบาย จึงไม่เป็นเรื่องแปลกที่พรรคสหประชาไทยต้องประสบความล้มเหลวตั้งแต่ยุคเริ่มแรกและต้องพินาศไปในเวลาอันรวดเร็ว

๔. กลุ่มอิทธิพล (Pressure Group) ประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยเรามีกลุ่มอิทธิพลอยู่น้อยกลุ่มมาก ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังด้อยความรู้และยากจน จึงไม่ค่อยเห็นคุณค่าของการร่วมมือรวมใจกันเป็นกลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มผลประโยชน์ อีกประการหนึ่งบรรยากาศทางการเมืองของประเทศไทยเท่าที่ตามมาก็ไม่เอื้ออำนวยให้เกิดมีกลุ่มผลประโยชน์ขึ้นมาได้ ดังเห็นได้จากประเทศไทยมีการปฏิวัติรัฐประหารกันบ่อยครั้ง ภายหลังจากการปฏิวัติรัฐประหารซึ่งที่ตามมาก็คือคณะทหารมักประกาศห้ามการชุมนุมทางการเมืองและห้ามมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองและจำกัดการก่อตั้งสหบาล สหพันธ์ ตลอดจนสมาคมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหบาลกรรมกรอันอาจกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลสำคัญขึ้นมาได้ก็มิได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้น นักศึกษาซึ่งอาจเป็นพลังทางการเมืองสำคัญของไทยก็ถูกจำกัดมิให้มีโอกาสแสดงกิจกรรมทางการเมือง และถูกนักการเมืองเข้าครอบงำการบริหารมหาวิทยาลัย ดังจะเห็นได้จากมีการแต่งตั้งบุคคลสำคัญ ๆ ในคณะรัฐบาลเข้าดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทำให้พลังของนักศึกษาถูกเบี่ยงเบนไปในทางอื่น ไม่มีโอกาสแสดงกิจกรรมทางการเมืองได้ ชาวนาซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่สุดของประเทศ มีชีวิตอยู่อย่างยากจน สิ้นเลือด และไม่มีโอกาสรวมตัวกันได้ เพราะชาวนาแทบทั้งหมดเป็นผู้ไร้การศึกษา อาศัยอยู่ในชนบท บรรดาลูกหลานของชาวนาเหล่านี้จำนวนน้อยที่มีโอกาสได้รับการศึกษาชั้นสูง ๆ ก็เข้ามาประกอบ

อาชีพในเมืองจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมข้าราชการไปเสียหมด กสิกรและชาวนาจึงไม่มีโอกาส
 รวมตัวกันเป็นกลุ่มอิทธิพล ชั้นกลางซึ่งได้แก่พ่อค้านักธุรกิจต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างดาว หรือ
 เชื้อสายชาวต่างดาวซึ่งถูกจำกัดสิทธิตามกฎหมายมิให้มีส่วนร่วมในวิถีการเมืองของประเทศ ใน
 สังคมไทยจึงมีเพียงข้าราชการพลเรือนและทหาร ซึ่งมีการศึกษาดี มีฐานะความเป็นอยู่ดีพอควร มี
 ความเฉลียวฉลาด มีระเบียบวินัยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกันเท่านั้น ที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มอิทธิ
 พลได้ นั่นคือกลุ่มทหาร ข้าราชการ ย่อมเป็นธรรมชาติอยู่เองที่กลุ่มอิทธิพลแต่ละกลุ่มจะคงพยายาม
 พยายามที่จะในการผลักดันให้รัฐบาลกระทำในสิ่งที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่กลุ่มของตน กลุ่ม
 ทหาร ข้าราชการก็เช่นกัน เมื่อรวมกลุ่มกันได้ก็พยายามผลักดันให้กลุ่มของตนได้รับอำนาจ ผลประ
 โยชน์ และอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ในเมื่อไม่มีกลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มผลประโยชน์อื่นมาถ่วงหรือค้านเอาไว้ รั
 ฐบาลไทยทุก ๆ ชุดจึงมักเป็นรัฐบาลของกลุ่มทหาร ข้าราชการ โดยมีบุคคลสำคัญในวงการทหาร
 ข้าราชการเป็นแกนสำคัญในคณะรัฐบาล คำเนิการผูกขาดปกครองประเทศ เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์
 ของกลุ่มทหาร ข้าราชการ กลุ่มข้าราชการนี้จึงเป็นเครื่องมือสนับสนุนการอยู่ในอำนาจของรัฐบาล
 ทหาร ข้าราชการมากกว่าที่จะเป็นเครื่องพัฒนาระบบพรรคการเมืองและการปกครองระบอบประชา
 ธิปไตย ทั้งพรรคเสรีนิยมคธิดาและพรรคสหประชาไทยก็ล้วนประกอบด้วยกลุ่มอิทธิพลสำคัญก็คือ กลุ่ม
 ข้าราชการทหาร ข้าราชการทั้งสิ้น นอกจากนั้นก็เป็นกลุ่มนักการเมืองอาชีพซึ่งก็ได้แก่พวกสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎร กลุ่มสนับสนุนรัฐบาลตลอดกาล ไม่ว่าจะเป็รัฐบาลชุดไหน กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎรพวกนี้ให้การสนับสนุนรัฐบาลเพียงเพื่อแลกกับอำนาจต่าง ๆ เช่นผลประโยชน์ตอบแทนเป็นเงิน
 ทอง หรือเรียกร้องให้รัฐบาลพัฒนาจังหวัดของตนเพียงเพื่อประโยชน์ในการหาคะแนนเสียงให้ตนเท่า
 นั้น จะมุ่งสนับสนุนพรรคเสรีนิยมคธิดา หรือพรรคสหประชาไทยโดยสุจริตใจก็หาไม่

การที่พรรคเสรีนิยมคธิดาและพรรคสหประชาไทยมีแก่มุขมนตรีข้าราชการเป็นกลุ่มอิทธิพล
 เพียงกลุ่มเดียวสนับสนุนอยู่ จึงทำให้พรรคการเมืองทั้งสองมีฐานะการเมืองที่แคบ คือได้รับการสนับสนุน
 จากมหาชนน้อยมาก ทั้งนี้เพราะกลุ่มข้าราชการทหาร เป็นเพียงชนกลุ่มน้อยของประเทศ ฉะนั้น
 มากยิ่งหาได้ให้ความสนับสนุนแก่พรรคการเมืองทั้งสองไม่ เมื่อมหาชนส่วนใหญ่ได้ให้การสนับสนุนจึง
 ทำให้เกิดช่องว่างขึ้นในพรรค เป็นอันว่าในการเลือกตั้งต่าง ๆ นั้นประชาชนส่วนใหญ่ได้ศรัทธาใน

พรรคเสรีมั่งคั่งคึกคักและพรรคสหประชาไทยเคย คังนั้นหนทางเดียวที่จะอุดช่องว่างให้พรรคทณณะ
 การเลือกตั้งใดก็คือ การแสวงหาการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าเก่า ๆ ซึ่งได้รับความ
 นิยมจากประชาชนเป็นการส่วนตัว พรรคเสรีมั่งคั่งคึกคักและพรรคสหประชาไทยจึงจำต้องพึ่งสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎร เป็นอย่างมาก ซึ่งบรรดา สส. เหล่านั้นต่างก็ทราบถึงความสำคัญของตนที่ จึงต่างก็
 พยายามเรียกร้องกอบโกยผลประโยชน์ตอบแทนจากรัฐบาลพรรคเสรีมั่งคั่งคึกคักและพรรคสหประชา
 ไทยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งทางพรรคก็ไม่มีทางชักชวนจำต้องยินยอมให้ผลประโยชน์แก่ สส.
 เหล่านั้นแทบทุกประการ การที่รัฐบาลพรรคเสรีมั่งคั่งคึกคักและพรรคสหประชาไทยจำต้องพะเนาะพะ
 นอเอาใจบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทบทุกอย่างยอมทำ หักค้ำหวัด และข้าราชการซึ่งเป็นกลุ่ม
 อิทธิพลที่เป็นฐานอำนาจที่แท้จริงของพรรคบัง เกิดความไม่พอใจมากขึ้นทุกที จนถึงกับลุกฮือขึ้นก่อการ
 รัฐประหารเพื่อขับไล่กลุ่ม สส. เหล่านั้น และลดบลงพรรคเสรีมั่งคั่งคึกคัก ตลอดจนพรรคสหประชาไทย
 ลงในที่สุด การขาคกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ในพรรคสนับสนุนจึงเป็นเครื่องทำลายเสถียรภาพของพรรค
 เสริมมั่งคั่งคึกคักและพรรคสหประชาไทยควบประการดังนี้

๕. ทน คังที่ไค่กล่าวมาแล้วว่าทน เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความอยู่รอดของพรรคการเมือง
 บัญหาเรื่องทนกับเหตุการณ์ของพรรคเสรีมั่งคั่งคึกคักและพรรคสหประชาไทยอย่างมากเช่นกัน
 ทางกานพรรคเสรีมั่งคั่งคึกคักนั้น คังไค่กล่าวรายละเอียดก่อนที่ว่าการจัดองค์การและ
 การบริหารงานแล้ววว่าพรรคเสรีมั่งคั่งคึกคักสามารถหารายได้เข้าพรรคปีละนับร้อยล้านบาท แต่รายได้
 ส่วนใหญ่นี้ก็เป็นรายได้ที่รับมาจากวิธีที่มิสุจริต เช่นจากเงินราชการลับ จากการขายโคควา
 ส่งชาวออกนอกประเทศ จากการค้าเงินเถื่อน ฯลฯ ซึ่งเมื่อได้รับเงินมาแล้วเงินส่วนใหญ่ถูกใช้ไปใน
 ทางที่ผิด ๆ เช่น นำไปใช้ซื้อเสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภา นำมาใช้เป็นค่าเลี้ยงดู คารับรองต่าง ๆ
 นำมาใช้ก่อการสนับสนุนจากบุคคลต่าง ๆ ส่วนที่จะนำมาใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งและใช้ในการ
 การขยายกิจกรรมทางการเมืองของพรรคไปสู่มวลชนนั้นมีจำนวนน้อยมาก ทั้งนี้ดูเหมือนว่าพรรค
 เสริมมั่งคั่งคึกคักนั้นนโยบายรักที่จะ "ซื้อ" ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาเป็นสมาชิก
 ของพรรคมากกว่าที่จะออกเงินช่วยเหลือผู้สมัครในนามพรรคใช้ในการรณรงค์หาเสียง คังจะเห็นได้จาก
 พรรคจะจ่ายเงินใหญ่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคไว้เป็นทุนในการหาเสียงคนละประมาณ ๒ - ๓

ทั้งหมดเท่านั้น แต่ในกรณีที่ได้รับเลือกให้เข้ามาหรือบุคคลอื่นซึ่งได้เป็นสมาชิกพรรค เติบโตได้รับ
 เกียรติยศและมีความประสงค์จะเข้าเป็นสมาชิกพรรค พรรคเสรีมนังคศิลาที่จะให้การช่วยเหลือโดย
 ราชรถในคืนหนึ่งถึงหมกให้ ให้สวัสดิการต่าง ๆ เช่นส่งไปทั้ทหารและกองงามทางประเทศ ราชวิทยาลัย
 ได้เข้าเรียนพื่อในมหาวิทยาลัย และช่วยเหลือด้านการเงินอื่น ๆ ฯลฯ การหารายได้เข้าพรรคและ
 การใช้จ่ายของพรรคอย่างไม่สุจริตนี้ในทัศนะของยูเซียนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ส่งยตรายให้กับพรรคมากกว่า
 จะมีผลดี การหารายได้โดยวิธีการผิด ๆ เป็นการส่งเสริมให้เกิดการทุจริตในวงราชการ และเป็น
 การทำให้ประชาชนมองพรรคเสรีมนังคศิลาไปในทางที่ไม่ดี เช่น การที่ทหารส่วนใหญ่ไม่นิยม
 พล.ต.อ. เมา เพราะถือว่าเป็นนักเลงอันธพาลในเครื่องแบบ และยังเป็นที่กักตุนเงินหนึ่งเป็นอาชีพ
 ที่น่ารังเกียจอย่างยิ่งอีกด้วย และเงินที่นำไปซื้อเสียงสนับสนุนนั้น จะซื้อได้ก็เพียงชั่วคราว เพราะ
 เงินอาจซื้อคะแนนเสียงได้เป็นบางครั้ง แต่จะไม่สามารถซื้อจิตใจที่แท้จริงของกันได้เลย และที่สำคัญ
 ที่สุดก็คือในชั้นสุดท้ายเงินมีรอยด่างมาที่ผู้ซึ่งอาจซื้อความอยู่รอดของพรรคเสรีมนังคศิลาได้ ทาง
 คุกพรรคสหประชาไทยนั้น เงินส่วนใหญ่ได้มาจากการบริจาคซึ่งไม่เพียงพอกับรายจ่ายอันสูงลิ่ว
 ดังนั้น เมื่อมีทุนน้อยก็เป็นสาเหตุทำให้พรรคสหประชาไทยอ่อนแอไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมือง
 เมืองสยามเจตนารมณ์ได้เต็มที่ และเป็นผลทำให้เกิดความพินาศกับพรรคนี้ที่สุด

๒. กฎหมาย บัญญัติทางกฎหมายเป็นสิ่งที่อิทธิพลต่อพรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นอย่าง
 มากเสมอมา กฎหมายไทยกับอิทธิพลเหนือพรรคการเมืองไทยเป็นอย่างมาก เช่น รัฐธรรมนูญของ
 ไทยแทบทุกฉบับล้วนแต่สร้างขึ้นมาเพื่อให้เป็นเครื่องมือสนับสนุนกลุ่มบุคคลที่ดำรงอำนาจปกครองประ
 เทศอยู่ในขณะนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งเป็น
 รัฐธรรมนูญที่บังคับใช้ในยุคของพรรคเสรีมนังคศิลา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.
 ๒๕๑๑ ซึ่งบังคับใช้ในยุคพรรคสหประชาไทยก็ล้วนแต่เพิ่มขึ้นเพื่อให้เป็นเครื่องมือของรัฐบารที่ครอง
 อำนาจอยู่ในขณะนั้นทั้งสิ้น อุดมการณ์ประชาธิปไตยและเจตนจำนงต่าง ๆ ของปวงชนได้ถูกบิดเบือน
 ไปเป็นเครื่องมือแสดงความชอบธรรมของผู้ปกครองเสียเป็นส่วนใหญ่ เราจะพบว่ารัฐสภาวามบค
 บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับนี้ถูกกำหนดให้สมาชิกที่แต่งตั้งรวมอยู่ด้วยกับสมาชิกที่ได้รับเลือกให้

โดยให้เจ้าหน้าที่หรือเกือบเท่ากันนั้น ทำให้กลมเจตน์จำนงของปวงชน การคัดค้านหรือไม่เห็นด้วยกับฝ่ายรัฐบาลย่อมไม่มีผลอันใด มติหรือความเห็นของฝ่ายค้านไม่มีทางเอาชนะรัฐบาลได้ เพราะรัฐบาลมีสมาชิกประเภทที่ตนแต่งตั้งเข้าไปสนับสนุนอยู่ เหตุนี้จึงทำให้สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยต้องละทิ้งความตั้งใจที่คิด และกลายเป็นนักฉวยโอกาส เพราะการยี่มั้นในอุดมคติก็จะไม่ช่วยทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมไ้มาก ลักษณะการดำเนินงานของสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งจึงออกมาในรูปเป็นพวกกับรัฐบาล หรือไม่เป็นพวกกับรัฐบาล แทนที่จะร่วมงานกันโดยถือเอาหลักการเป็นใหญ่^๒

ในทัศนะของผู้เขียนเอง เห็นว่าการที่กำหนดให้มีสมาชิกสภาประเภทที่ได้รับแต่งตั้งรวมอยู่ด้วยตามองเห็น ๆ สมาชิกประเภทแต่งตั้งนี้เป็นพวกที่เสริมกำลังทำให้พรรครัฐบาลแข็งแกร่งขึ้นจนยากที่จะมีพรรคอื่นมาท้าทายได้ แต่ตามองในมุมกลับการมีสมาชิกแต่งตั้งรวมอยู่ด้วยนั้นก็ เป็นเครื่องชักชวนมิให้พรรครัฐบาลมีพัฒนาการในทางที่สมบูรณ์ขึ้น เพราะมาตรการนี้เป็นสิ่งที่ทำให้พรรคเสริมบังคับศึกษาและพรรคสหประชาไทยละเลยมองข้ามความสำคัญของการสร้างระบบพรรคการเมืองที่แข็งแกร่งไว้เป็นฐานอำนาจทางการเมืองของตน เนื่องจากวางใจว่าพรรคคนไทยเปรียบที่มีสมาชิกประเภทที่ได้รับแต่งตั้งสนับสนุนเป็นทุนอยู่แล้ว จึงปรากฏว่าทั้งพรรคเสรีมนั่งคศิลาและพรรคสหประชาไทยได้ก่อตั้งขึ้นก่อนการเลือกตั้งทั่วไปไม่นานนัก และจนการบริหารของพรรคทั้งสองมิได้เตรียมวางแผนการรณรงค์เลือกตั้งไว้ให้รัดกุมอย่างที่ควรจะเป็น วิธีการที่พรรคทั้งสองเลือกใช้ในการรณรงค์เลือกตั้งทั่วไปก็คือประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งทั่วไปแล้วพยายามกวานเอาบุคคลที่ชื่อเสียงและประชาชนนิยมชมชอบมาสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค ช่วยเหลือในการหาเสียงจนชนะการเลือกตั้ง หลังจากนั้นก็พยายามชักจูงให้สมาชิกสภาผู้แทนคนอื่น ๆ ที่ยังมีใจสังกัดพรรคมาเป็นสมาชิกพรรครัฐบาล ซึ่งเป็นวิธีการทำงานการเมืองชนิดขอไปทีมากกว่า อันที่จริงแล้วพรรครัฐบาลเช่นพรรคเสรีมนั่งคศิลาและพรรคสหประชาไทยยอมอยู่ในฐานะได้เปรียบพรรคฝ่ายค้านอื่น ๆ เป็นอันมากอยู่แล้วไม่ว่าจะมองทางคานทุนทรัพย์ อิทธิพล และตัวบุคคล แม้จะไม่มีสมาชิกสภาประเภทที่ได้รับแต่งตั้งสนับสนุนอยู่ พรรคเสรีมนั่งคศิลาและพรรคสหประชาไทยก็อยู่ในฐานะที่พอจะเอาชนะการเลือกตั้งได้โดยไม่ลำบากนักอยู่แล้ว ถ้าหากไม่มีบัญญัติให้มีสมาชิกสภาประเภทแต่งตั้งรวมอยู่ด้วย ก็น่าจะเป็นเครื่องช่วยให้พรรคทั้งสองจำเป็นต้องมูมานะปรับปรุงพรรคการเมืองพรรครัฐบาลให้มีความแข็งแกร่ง

^๒ พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทักษิ, ประชาธิปไตยกับกระบวนการเมืองในประเทศไทย (พระนคร: โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๒), หน้า ๑๘.

มากขึ้น และดำเนินกิจกรรมทางการเมืองด้วยความรอบคอบและระมัดระวังยิ่งขั้นกว่าที่เคยเป็นมา ซึ่งสิ่งนี้น่าจะเป็นเครื่องส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการก้าวหน้าในทางการเมืองดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ทางด้านพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๕๔ อันเป็นพระราชบัญญัติพรรคการเมืองที่ ๒ ซึ่งบังคับใช้ในยุครัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ๒๕๑๑ ซึ่งบังคับใช้ในยุครัฐสภาไทย ก็พอจะกล่าวรวม ๆ กันได้ว่าพระราชบัญญัติพรรคการเมืองทั้งสองฉบับยังคงมีจุดอ่อนอยู่หลายประการ เช่น การก่อตั้งพรรคทำได้ง่ายมาก เพียงผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ตั้งแต่ ๕๐๐ คนขึ้นไป ขอจดทะเบียนพรรคการเมือง ถ้ามีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขของพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ก็สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองได้ ซึ่งเป็นการกำหนดจำนวนผู้จัดตั้งไว้น้อยเกินไป ใคร ๆ ก็สามารถจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาได้ ทำให้พรรคการเมืองเกิดขึ้นมากมายเกินจำเป็น เช่น ก่อนการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๐๐ มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นถึง ๒๓ พรรค และในการเลือกตั้งครั้งหลังสุดเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ ก็มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นถึง ๑๒ พรรค การมีพรรคการเมืองเกิดขึ้นมากมายทำให้นโยบายของแต่ละพรรคไม่มีลักษณะเด่นแตกต่างไปจากกัน ประชาชนจึงไม่อาจยึดเอานโยบายของพรรคใดเป็นแนวตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้ ในที่สุดก็หันไปถือเอาตัวบุคคลเป็นเครื่องตัดสินใจว่าจะเลือกผู้สมัครนั้น ๆ หรือไม่ เมื่อประชาชนจำต้องถือเอาตัวบุคคลเป็นหลัก ก็เป็นการลดความสำคัญของพรรคการเมืองลงไป พรรคการเมืองจึงอ่อนแอไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร เรื่องนี้จึงเป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่ทั้งพรรคเสรีมนังคศิลาและพรรคสหประชาไทยไม่อาจสร้างระบบพรรคที่เข้มแข็งได้สำเร็จ

ทางด้านพระราชบัญญัติเลือกตั้ง แม้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๕๔ ซึ่งบังคับใช้ในยุคของพรรคเสรีมนังคศิลา กับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งบังคับใช้ในยุคของพรรคสหประชาไทยจะได้อำนาจระบบการเลือกตั้งในแบบรวมเขตและให้

^๓ ชารีนี ภาวะสุทธิการ, ระบบเลือกตั้งและผลสะท้อนต่อพรรคการเมืองในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒), หน้า ๑๑๐.

ทัศนียภาพการเลือกตั้งโดยีระบบเสียงข้างมาก โดยมุ่งหวังจะให้ระบบดังกล่าวช่วยลดจำนวนพรรคการเมืองให้เหลือน้อยพรรคก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถลดจำนวนพรรคการเมืองให้เหลือน้อยพรรคดังที่หวังได้ ทั้งนี้เพราะพระราชบัญญัติเลือกตั้งมีใ้บัญญัติให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสมัครในนามของพรรคการเมือง เพียงแต่เป็นบุคคลที่ผู้สมัครรับเลือกตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ก็สามารถสมัครเข้ารับเลือกตั้งได้ ประกอบกับประชาชนส่วนมากยังนิยมออกเสียงเลือกตั้งโดยพิจารณาเอาคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครเป็นสำคัญ จึงทำให้เกิดปัญหาผู้สมัครอิสระที่ไม่ยอมเข้าสังกัดพรรคการเมืองใดเป็นจำนวนมาก เช่นการเลือกตั้งวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ มีผู้สมัครที่ไม่สังกัดพรรคสมัครเข้ารับเลือกตั้งถึง ๕๕๒ คน และได้รับการเลือกตั้งถึง ๗๐ คน จึงมีผลทำให้พรรคการเมืองของประเทศไทยอ่อนแอ แม้กระทั่งพรรคการเมืองเองก็แทบจะไม่ให้ความสำคัญกับระบบพรรคเลย ทั้งพรรคสหประชาไทยและพรรคเสรีมนังคศิลาทางใช้วิธีการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยไม่คำนึงว่าถูกพรรคนั้น ๆ มีภูมิหลังทางการเมืองอย่างไร และมีความเข้าใจซาบซึ้งหรือเห็นชอบกับอุดมการณ์และนโยบายของพรรคเพียงไรหรือไม่ ขอเพียงแต่ให้เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมของประชาชนผู้ออกเสียงมีโอกาสดำเนินการเลือกตั้งมากกว่าผู้อื่นเป็นใช้ได้ พรรคทั้งสองจึงมักไปเชิญบุคคลที่มีชื่อเสียง หรือผู้มีอิทธิพลอื่นอาจจะโน้มน้าวจิตใจให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนให้มาเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรค ทั้งที่บางครั้งบุคคลที่พรรคเชิญมาสมัครในนามของพรรคการเมืองนั้น ๆ มิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้นมาก่อนเลย เช่นการที่พรรคสหประชาไทยได้เชิญ ดร. เพียร เวชบุต ให้สมัครเข้ารับเลือกตั้งในนามของพรรคสหประชาไทยในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ นั้น เป็นการยอมรับว่าพรรคนั้นได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยคำนึงถึงคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครมากกว่านโยบายหรืออุดมการณ์ทางการเมืองนั่นเอง การที่ผู้สมัครในนามพรรคมิได้เป็นสมาชิกพรรค และมีได้เลือกมิได้สิทธิ์ขาดในพรรคมาก่อน ทำให้ขาดความรู้สึกภักดีผูกพันต่อพรรค เมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วจึงปรากฏอยู่ตลอดเวลาว่าทั้งถูกพรรคเสรีมนังคศิลา และถูกพรรคสหประชาไทยมักไม่ค่อยเคารพวิสัยพรรค และแสดงปฏิกริยาไม่เชื่อฟังมติพรรคอยู่บ่อย ๆ

๔ Ibid., หน้า ๑๒๕.

๕ Ibid., หน้า ๑๐๕.

นอกจากนี้การที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งเปิดโอกาสให้มีการย้ายสังกัดพรรคได้อย่างอิสระโดยมิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการย้ายสังกัดพรรคไว้ควรวาดำสมาชิกพรรคการเมืองย้ายสังกัดพรรคแล้ว จะเกิดผลสะท้อนอย่างไร ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนไม่เห็นความสำคัญของพรรคการเมือง เพราะสมาชิกสามารถย้ายเข้าสังกัดในพรรคการเมืองใด และเมื่อใดก็ได้ตลอดเวลา ทำให้พรรคการเมืองไม่มีความสำคัญ ไม่มีอิทธิพลพอที่จะคุมสมาชิกไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

บทเรียนที่ผู้เขียนได้รับจากการศึกษาพรรคการเมืองรัฐบาลทั้งสองพรรค คือ พรรคเสรีมนังคศิลา และพรรคสหประชาไทย ทำให้ผู้เขียนได้พบว่ามีข้อเสนอแนะบางประการที่อาจจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบพรรคการเมืองไทย ซึ่งผู้เขียนใครจะแบ่งออกเป็น ๒ ภาคด้วยกัน คือ ข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาล และข้อเสนอแนะสำหรับพรรคการเมืองพรรครัฐบาล ที่จำเป็นต้องระมัดระวังไปว่าเป็นข้อเสนอแนะสำหรับพรรคการเมืองพรรครัฐบาลนั้น ก็เพราะว่าเรื่องส่วนใหญ่ที่ผู้เขียนได้ศึกษาประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์นี้ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของพรรคการเมือง ๒ พรรค ซึ่งล้วนเป็นพรรคการเมืองพรรครัฐบาลทั้งสิ้น ประสบการณ์และความรู้ที่ผู้เขียนได้รับ จึงมีเอกลักษณ์ในแบบของพรรคการเมืองพรรครัฐบาลไทย ดังนั้นถ้าจะเสนอแนะในแบบที่จะให้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับพรรคการเมืองโดยทั่วไป ก็เกรงว่าจะมีขอบกรอบมากเกินไป จึงขอทำความเข้าใจเอาไว้ชั้นหนึ่งก่อน

ข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาลมีดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลควรเป็นผู้นำในการให้ความรู้และประสบการณ์ทางการเมืองแก่ประชาชน ควรกระตุ้นให้ประชาชนมีความรับผิดชอบ และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจการบ้านเมืองมากยิ่งขึ้น เพราะประสบการณ์นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก บทบาทของรัฐบาลนั้นควรจะเริ่มตั้งแต่ทดลองใช้ประชาธิปไตยในระบบการศึกษา เช่น จัดให้มีการเลือกตั้งหัวหน้าชั้น เปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งกรรมการนักเรียนในสถาบันการศึกษาทุกระดับ และทดลองให้มีเสรีภาพในการปฏิบัติงานกว้างขวางพอสมควร ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น

๒. รัฐบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองเพิ่มขึ้นเป็นระยะๆ

มีให้ห้ามการเคลื่อนไหวทางการ เมืองทุกชนิดโดยสิ้นเชิง แล้วเมื่อถึงฤดูกาลหาเสียงเลือกตั้งถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ซึ่งการทำเช่นนั้นเป็นการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่าง ชวบชวบเกินไปโดยประชาชนยังปรับตัวไม่ทัน จึงเกิดผลเสียมากกว่าผลดี ตัวอย่างเช่นการใช้เสรีภาพในทางที่ผิดและเกินขอบเขตที่กำลังแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน ทางที่ถูกต้องควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีสิทธิเพิ่มขึ้น และมีโอกาสทดลองสิ่งใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเป็นระยะทีละน้อย ๆ เพื่อให้สามารถปรับตัวรับกับเสรีภาพได้เป็นอย่างดี

๓. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีโอกาสรวมตัวกันในรูปกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อจะได้เป็นพื้นฐานให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและมีฐานการสนับสนุนที่มั่นคงยิ่งขึ้น

๔. การพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมนั้น ควรวางแผนปรับปรุงเสียใหม่เป็นอย่างมากให้สามารถส่งผลไปถึงประชาชนทุกระดับ เพราะที่แล้ว ๆ มา นั้น ผลที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปตกอยู่กับข้าราชการและนักธุรกิจกลุ่มน้อยในเมือง ในขณะที่ชาวชนบทส่วนใหญ่ยังยากจนและล้าหลังอยู่เช่นเดิม การพัฒนาเช่นนั้นจะทำให้ช่องว่าง (gap) ระหว่างความแตกต่างของชาวชนบทกับชาวเมืองใหญ่ ๆ ขยายห่างกันออกไปทุกที รัฐบาลจะต้องพยายามหามาตรการและวิธีการใหม่ ๆ เพื่อพยายามกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจออกไปสู่ชนบทให้ได้ เช่น อาจจัดการปฏิรูปที่ดิน พัฒนาระบบเครดิตการเกษตรและการสหกรณ์ ความเป็นธรรมในสังคมจะต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ระบบการศึกษาที่จำเป็นต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยมุ่งผลให้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและการเมือง ระบบการศึกษาควร เป็นแบบที่เปิดให้ชาวชนบทมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงเท่า ๆ กับชาวเมือง เพราะถ้าเรายังใช้ระบบการสอบแข่งขันทั่วไปอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแล้ว บุตรหลานของชาวชนบทย่อมเสียเปรียบ บุตรหลานของชาวเมืองเป็นอย่างมาก แนวความคิดในเรื่องของคำว่า "การศึกษา" ควรจะได้ขยายขอบเขตและความหมายให้กว้างขวางไปกว่า "การเล่าเรียนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ" ดังที่เป็นแนวความคิดของคนส่วนใหญ่อยู่ในปัจจุบัน เพราะประชาชนทุกคนทุกระดับควรได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมออยู่ตลอดเวลา

๕. รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาพรรคการเมืองต่าง ๆ ให้มีแนวโน้มไปในทางที่ก้าว

หน้าและมั่นคงอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเงิน รัฐบาลอาจให้การสนับสนุนทางด้านการเงินแก่พรรคการเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองใหม่โอกาสแสดงกิจกรรมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยไม่ต้องกังวลกับการหาเงินมาใช้จ่ายในกิจการพรรคมากเกินไป จนอาจเป็นทางให้จำของยอมแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งรัฐบาลอาจนำเอาวิธีการช่วยเหลือทางการเงินและอุปกรณ์ที่รัฐบาลเยอรมันตะวันตกใช้ช่วยเหลือพรรคการเมืองเยอรมันมาศึกษาและปรับปรุงให้เหมาะกับประเทศไทยได้

รัฐบาลอาจปรับปรุงเงื่อนไขทางกฎหมายเพื่อช่วยให้เกิดพรรคการเมืองที่เข้มแข็งด้วยการออกกฎหมายที่เพิ่มเงื่อนไขให้พรรคการเมืองมีน้อยพรรค และมีวินัยเข้มแข็ง เช่น ออกกฎหมายบังคับให้ผู้มีสิทธิทุกคนต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ออกกฎหมายให้การตั้งพรรคการเมืองทำได้ยากกว่าเดิม และถ้าได้รับที่นั่งในสภาอันน้อยกว่าที่กำหนดก็จะถูกยุบพรรค เป็นต้น

รัฐบาลควรดูแลให้การเมืองเป็นไปอย่างสุจริตยุติธรรม ไม่ควรกลั่นแกล้งคู่แข่งทางการเมืองอย่างที่เคยปรากฏมาในอดีต เพราะในสภาพของสังคมไทย ถึงอย่างไร ๆ พรรครัฐบาลก็ได้เปรียบพรรคอื่น ๆ อย่างมากมายอยู่แล้ว การกลั่นแกล้งพรรคอื่นจึงมิได้มีผลจริงจังอะไรนอกจากเป็นการทำลายเกียรติคุณของรัฐบาลเอง และเป็นการสร้างแบบอย่างที่ไม่ดีในทางการเมืองนั่นเอง

๖. รัฐบาลควรจัดโอกาสให้นักเผด็จการจะฉวยโอกาสใช้กำลังทหารตำรวจเข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่สกัดกั้นพัฒนาการการเมืองระบอบประชาธิปไตยของไทย ด้วยการพิจารณาปฏิรูปกองทัพไทยเสียใหม่ ให้แต่ละเหล่าทัพมีกำลังพลอย่างเหมาะสมตามภารกิจหน้าที่ที่จำเป็นในการป้องกันประเทศชาติอย่างแท้จริง มีที่พลอยให้กองทัพเป็นเครื่องมือช่วยให้นักเผด็จการอยู่ในอำนาจตั้งเช่นที่เคยเป็นมา ซึ่งกองทัพบางเหล่าได้รับการสนับสนุนอย่างมากมายเกินจำเป็น เพื่อให้เป็นเครื่องมือของนักเผด็จการ แต่กองทัพบางเหล่าถูกปลดปล่อยละเลยให้หย่อนสมรรถภาพเพื่อผลประโยชน์ของนักเผด็จการบางกลุ่ม ที่แล้ว ๆ มาจึงมักปรากฏเสมอว่าแทนที่กองทัพจะเป็นผู้ป้องกันอธิปไตยของประเทศชาติ ก็กลับกลายเป็นเครื่องมือในการแก่งแย่งอำนาจทางการเมืองของนักการเมือง และกลายเป็นเครื่องมือของมหาอำนาจบางประเทศไปบูรณาการชาติอื่นเสีย ปัจจุบันนี้ก็ยังปรากฏว่าหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงกลาโหมยังคงมีหน่วยงานและตำแหน่ง

ต่าง ๆ ซ้ำซ้อนกว่าที่ควรเป็น ทำให้เกิดความล่าช้าไร้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและสิ้นเปลืองงบประมาณของชาติโดยเปล่าประโยชน์ กองทหารเหล่าต่าง ๆ ส่วนใหญ่ที่ตั้งแอกตั้งกันอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมากเกินความจำเป็น และความเหมาะสมทางยุทธศาสตร์ และปล่อยให้ส่วนอื่น ๆ ของประเทศซึ่งมีความต้องการใช้กำลังทหารมากกว่าขาดแคลนกำลังทหารต่อไป

ความไม่เหมาะสมเช่นนี้ นอกจากจะทำให้เกิดความบกพร่องในยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเผด็จการสามารถใช้อำนาจทหารในกรุงเทพมหานครเป็นเครื่องมือช่วยให้ความทะเยอทะยานทางการเมืองของชนบวรลุกลอยเสมอมา ดังนั้นถ้าต้องการให้ประเทศไทยมีโอกาสพัฒนาระบบการเมืองต่อไปในอนาคตแล้ว สิ่งหนึ่งที่ต้องจกัลดความสำคัญอยู่ในลำดับแรก ๆ ที่รัฐบาลจะต้องกระทำก็คือ พยายามวางแผนเคลื่อนย้ายกำลังทหารส่วนที่เกินความจำเป็นนั้นออกไปหาที่ตั้งใหม่ที่เหมาะสม ให้อยู่ห่างไกลจากเขตกรุงเทพมหานครพอสมควร เพื่อจัดโอกาสในการใช้อำนาจทหารมีอำนาจทางการเมืองต่อไปในอนาคต และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ของทหารทำประโยชน์แก่ชุมชนทางคานอื่นต่อไป นอกจากนั้นยังจำเป็นต้องปลูกฝังค่านิยมในหมู่นักการทหารของประเทศไทยให้มีความภาคภูมิใจ หยิ่งในเกียรติและศักดิ์ศรีของตน มีความต้องการที่จะเป็นทหารอาชีพ และมุ่งมั่นที่จะแสวงหาความก้าวหน้าในวงการทหารมากกว่าที่จะมุ่งเข้าไปในทางการเมืองดังเช่นที่เคยเป็นอยู่ ดังนั้นการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาและค่านิยมต่าง ๆ ในสถาบันการศึกษาทางทหารทุกสถาบันจึงเป็นสิ่งที่จะต้องเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้รัฐบาลควรพิจารณาปรับปรุงกองทัพทุกเหล่าให้มีความคล่องตัวจนขีดความสามารถเป็นไปตามความจำเป็นในการป้องกันอธิปไตยของชาติอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับพรรคการเมืองพรรครัฐบาล

ในเวลาต่อจากนี้ไปอีกไม่นานนัก ประเทศไทยก็จะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองและพระราชบัญญัติการเลือกตั้งฉบับใหม่ ซึ่งคงเปิดโอกาสให้เสรีภาพทางการเมืองกันใหม่ เมื่อถึงตอนนั้นผู้เขียนก็เข้าใจว่าหากไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากไปกว่าที่เป็นอยู่ บรรดาผู้นำผู้มีอำนาจในวงการรัฐบาลก็ควรรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองพรรครัฐบาล เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อไป และพรรคการเมืองรัฐบาลนี้คงมีบทบาทอย่างสำคัญในการเมืองของประเทศอยู่เช่นเดิม ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะว่าพรรคการเมืองพรรครัฐบาลควรจะได้

คำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ด้วย คือ

๑. การสร้างพรรคการเมืองพรรครัฐบาลนั้นควรสร้างขึ้นโดยมุ่งที่จะให้พรรคการเมืองนั้นมีหน้าที่หลักในการเป็นตัวสะพานเชื่อมของว่างระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ซึ่งเป็นงานที่ข้าราชการประจำและระบบราชการไม่อาจเป็นตัวเชื่อมที่มีประสิทธิภาพได้ ดังนั้นโครงสร้างของระบบพรรคการเมืองกับระบบราชการจึงไม่ควรจะซ้ำกัน แนวความคิดของพรรคเสรีมันังคคีตาและพรรคสหประชาไทยที่สนับสนุนนโยบายสนับสนุนให้ข้าราชการเป็นสมาชิกของพรรคนั้นเป็นแนวความคิดที่ผิดอย่างยิ่ง เพราะเป็นการบีบบังคับให้พรรคการเมืองกลายเป็นระบบราชการ และรับเอาความบกพร่องต่าง ๆ ของระบบราชการเข้าไว้ ทำให้พรรคการเมืองเป็นสิ่งที่ไร้ประสิทธิภาพพอ ๆ กับระบบราชการและไม่อาจแก้ปัญหาที่การเมืองในระบบราชการเคยประสบอยู่ก่อนได้ เราจะพบว่าแม้ประเทศที่มีการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์เขาก็พยายามจะให้มีสองระบบควบคู่กันไป ก็คือมีระบบการเมืองพรรคคอมมิวนิสต์คู่กับระบบราชการ เพื่อให้ระบบการเมืองช่วยแก้ไขความบกพร่องด้านสมัยของระบบราชการ ตัวอย่างเช่นกองทัพโซเวียตจะมีทหารทั้งทหารการเมืองและทหารประจำการเป็นต้น ทางที่ถูกต้องพรรคการเมืองของรัฐบาลควรดำเนินงานของตนอย่างอิสระ โดยไม่เกี่ยวข้องและไม่ถูกควบคุมโดยระบบราชการ เพื่อให้พรรคการเมืองเป็นตัวอย่างระหว่างราษฎรกับรัฐบาล เป็นผู้ให้ความรู้ทางการเมืองกับราษฎร เป็นผู้ระดมความคิดเห็นและความสนับสนุนจากประชาชนให้กับรัฐบาล เป็นสื่อกลางในการนำความต้องการที่แท้จริงของประชาชนมาถ่ายทอดให้รัฐบาลทราบเพื่อหาแนวปฏิบัติ และเป็นผู้อธิบายโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลให้ประชาชนได้เข้าใจ และช่วยเรียกร้องความร่วมมือจากมหาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ระบบราชการยอมไม่มีความละเอียดอ่อนพอที่จะปฏิบัติภารกิจนี้ให้ลุล่วงไปได้ ต้องอาศัยกลไกของพรรคการเมืองเท่านั้น

ดังนั้นในพรรครัฐบาลปฏิบัติกิจการพรรค จึงไม่ควรจะเป็นข้าราชการประจำ ถ้าจำเป็นต้องมีข้าราชการประจำรวมด้วยก็ควรมีแต่น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เช่น พวกนักวิชาการ และผู้อำนวยการทางเทคนิคที่พรรคการเมืองจะหาทดแทนจากที่อื่นได้ยาก เช่นผู้เชี่ยวชาญด้านสมองกลเป็นต้น แต่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ของพรรครัฐบาลควรเป็นเอกชนธรรมดาซึ่งมีความศรัทธาในอุดมการณ์และนโยบายพรรค มีความมุ่งมั่นที่จะสร้างระบบพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพ มีความต้องการเป็นนักการเมืองอาชีพ และแสวงหาความก้าวหน้าของชีวิตในทางการเมือง การที่ปฏิบัติกิจการพรรคเป็นนักการ

เมืองอาชีพ จะทำให้บุคคลนั้น ๆ อุตสาหะในการทำงานให้พรรคอย่างเต็มที่ เพราะรูว่าอนาคตและความอยู่รอดของชนชั้นผูกพันอยู่กับความรุ่งโรจน์หรือความเสื่อมของพรรค ไม่ควรวินิจฉัยราชการประจำซึ่งมาช่วยงานพรรครัฐบาลในรูปของนักการเมืองสมัครเล่น เพื่อหวังที่จะได้รับผลตอบแทนทางค่านายศถาวรภาคักดิ์และความดีความชอบในทางหน้าที่ราชการมาเป็นผู้ปฏิบัติทั้งงานพรรค เพราะนักการเมืองประเภทนี้ถือว่างานด้านการเมืองเป็นงานอดิเรกชั่วครั้งชั่วคราว จึงไม่ค่อยทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับการเมืองอย่างเต็มที่ มักจะทำงานในแบบ "ฉกฉวยไรยหน้า" เพื่อหาความชอบใจได้มากกว่าที่จะมีความจริงจังต่อพรรค การวิचारราชการประจำเป็นผู้ปฏิบัติทั้งงานพรรคจึงเป็นจุดอ่อนสำคัญที่ทำให้พรรคเสื่อมมั่งคั่งคึกคักและพรรคสหประชาไทยประสบความสำเร็จในขณะนั้นนักการเมืองในประเทศที่มีระบบพรรคการเมืองเข้มแข็ง เช่นอังกฤษ เยอรมันตะวันตก ล้วนเป็นนักการเมืองอาชีพที่อุทิศชีวิตจิตใจให้กับพรรคของตน จึงไม่เป็นของนาประหลาดอะไรที่พรรคการเมืองในประเทศเหล่านั้น เข้มไปช่วยประสิทธิภาพและความเข้มแข็ง

๒. ทางด้านตัวบุคคล พรรครัฐบาลซึ่งจะจัดตั้งขึ้นในโอกาสต่อไปควรจะสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมาให้เป็นนักการเมืองพรรคคนแทนที่จะหันไปพึ่งความสนับสนุนจากกลุ่มนักการเมืองในสภาหน้าเก่าๆ ซึ่งเปรียบเสมือน "น้ำเน่า" ที่จมปลักอยู่ในความคิด ความเชื่อ วิธีการ ตลอดจนเทคนิคทางการเมืองแบบเก่า ๆ ซึ่งรังแต่จะชักนำเอาพรรคที่ตนสังกัดไปสู่หนทางแห่งความพินาศ ฉะนั้นหากพรรครัฐบาลที่จะตั้งขึ้นใหม่ ประสงค์ที่จะแสวงหาหนทางใหม่ที่จะนำไปสู่พัฒนาการและความอยู่รอด ก็ควรที่จะแสวงหาผู้ปฏิบัติที่เป็น "คนรุ่นใหม่" เพื่อให้เป็นแรงผลักดันวิถีชีวิตการเมืองของประเทศให้พุ่งไปสู่ความก้าวหน้า ขออ้างที่อ้างว่าเป็นทองโซ "หน้าเก่า ๆ" เพราะวงการเมืองไทยยังขาดบุคคลากรอยู่อย่างมากมายนั่น เป็นคำกล่าวอ้างที่ไม่ค่อยจะเป็นความจริงเสียแล้ว เพราะพฤติกรรมและกิจกรรมของกลุ่มปัญญาชนและนักวิชาการกลุ่มหนุ่มในปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับกันในวงสังคมทั่วไป แม้พวกกลุ่มนี้จะเพิ่งก้าวเข้ามาสู่วงการเมืองไทยในเร็ว ๆ นี้ แต่พื้นฐานทางการศึกษาและความเข้มแข็งเอาจริงเอาจังของกลุ่มนี้วันแ่จะทวีมากขึ้น การรวมตัวเป็นพลังทางการเมืองที่ยิ่งใหญ่ของนักเรียน นิสิตนักศึกษา จนสามารถขับไล่วรัฐบาลทหารชุดที่ถูกรับเรียกว่า "ทรราช" ออกไปได้โดยอนันันับเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญยิ่งของประเทศไทยและเป็นประทีปฉายแสงแห่งความหวังที่จะให้มีการปฏิวัติค่านิยมทางการเมืองของสังคมไทยต่อไป

ความสนใจ ห่วงแทน และการรู้จักหวังสิทธิของชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมซึ่งองงวมขึ้นอย่างรวดเร็วก็ยอมเป็นพันธมิตรอันดีต่อระบอบประชาธิปไตยซึ่งกำลังถูกฟื้นฟูขึ้นใหม่ ปรากฏการณ์ใหม่ ๆ เหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันว่า หากมีการปฏิบัติกันอย่างจริงจังแล้วก็ยอมมีทางที่จะพัฒนาระบบพรรคการเมืองไทยให้เจริญก้าวหน้าขึ้นมาได้

๓. การก่อตั้งพรรคการเมืองควรจะได้มีการตระเตรียมการ และกำหนดให้พรรคการเมืองมีอุดมการณ์ นโยบาย ตลอดจนระเบียบวิธีการปฏิบัติในพรรคของตนไว้อย่างแน่นอนและมั่นคง เพื่อให้เป็นหลักนำในการดำเนินกิจกรรมทุกชนิดของพรรค การคัดเลือกและการรับสมัครพรรคก็ควรเลือกและรับแต่สมาชิกที่มีคุณภาพ มีความเข้าใจศรัทธาต่ออุดมการณ์และนโยบายของพรรคอย่างแนบแน่น ดังนั้นแนวความคิดตลอดจนความมุ่งหมายในการสร้างสรรค์พรรคการเมืองจึงควรเป็นไปในแบบที่ทองการจะให้พรรคการเมืองนั้น ๆ มีคุณภาพและความมั่นคง มุ่งหมายที่จะสร้างให้พรรคการเมืองของตนเติบโตใหญ่ต่อไปในภายภาคหน้าอย่างสุขุมและเพิ่มไปด้วยความมั่นใจ แนวความคิดของพรรครัฐบาลแบบเก่า ๆ ที่ก่อตั้งพรรคการเมือง โดยมุ่งหมายที่จะให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งและสามารถจัดตั้งรัฐบาลขึ้นปกครองประเทศตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งแรกนั้น เป็นแนวความคิดที่ล้าสมัยและนำไปสู่ความล้มเหลวอยู่ตลอดไป ทั้งนี้เพราะแนวความคิดเช่นนั้นทำให้พรรคพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ชนะการเลือกตั้ง จนละทิ้งอุดมการณ์ นโยบาย และแม้กระทั่งความถูกต้องและชอบธรรมเสียสิ้น ทำให้พรรครัฐบาล เป็นพรรคที่ขาด "คุณภาพ" และก้าวออกไปสู่ความเสื่อมตั้งแต่โอกาสแรก ดังที่เราได้ประจักษ์มาแล้วในกรณีของพรรคเสรีมนังคศิลา กับพรรคสหประชาไทย ทั้งนี้ผู้ที่คิดจะก่อตั้งพรรคการเมืองพรรครัฐบาลขึ้นในโอกาสต่อไปควรจะไตร่ตรองในข้อเท็จจริงอันหนึ่งก็คือ พรรคการเมืองนั้น เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อนเกินกว่าที่จะเนรมิตรขึ้นมาให้สำเร็จบริบูรณ์ตามความประสงค์ได้ในชั่วพริบตาเดียว หากแต่พรรคการเมืองที่ดีย่อมต้องอาศัยความอดทน จริ่งจิ้ง และจริงใจในการวางรากฐานและการก่อสร้างพรรคให้เติบโตใหญ่ขึ้นทีละน้อย จึงต้องอาศัยความเพียรพยายามไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสังคมไทยกำลังประสบปัญหาต่าง ๆ ประคังเข้ามาทุกด้าน เชน ปัญหาความยากจนที่ทวีขึ้นสูงชัน ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนอยู่ทั่วไป ก็ยอมเป็นธรรมดาอยู่แล้วที่ประชาชนทั้งหลายจะต้องพยายามแสวงหาทางออกที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ หากมีการเลือกตั้งครั้งต่อไป พรรคการเมืองต่าง ๆ ก็คงพยายามโฆษณาแนวความคิด และนโยบายของตนที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น

และโดยที่ทางเลือกในการแก้ปัญหาอาจมีอยู่หลายแบบและวิธีการด้วยกัน ดังนั้น เชื่อว่าในการเลือก
 ครั้งต่อไป แนวนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ อาจมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และ
 คงได้รับความสนใจและมีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของประชาชนมากขึ้นกว่าแต่เดิมเป็นอัน
 มาก

๔. คำวินิจฉัยทางปฏิบัติของพรรคการเมืองนั้น ตามความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน ๆ เชื่อว่า
 ทัศนคติของประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันก็ยังคงเหมือนที่เคยเป็นมาในอดีต คือประชาชนหวังที่
 จะให้รัฐบาลหรือผู้ใดที่แถลงอีกก็คือ "ผู้แทน" เป็นผู้ทักท้วง "รับใช้" หรือ "ให้บริการ" แก่พวกตน
 เนื่องจากที่ผ่าน ๆ มาพรรคการเมืองทั้งหลายมักไม่มีนโยบายที่แน่นอนรัดกุมแจ้งให้พวกเขาตัดสินใจ
 เลือกประชาชนจึงจำต้องเลือกตัวบุคคลโดยให้บริการที่ได้รับเป็นเครื่องตัดสินใจ เขาจะมีทัศนคติว่าผู้
 แทนคนนั้นดีกว่าคนโน้นโดยการวัด "บริการ" ที่ได้รับจากผู้แทนแต่ละคน เช่นผู้แทนคนไหนจะสร้างวัด
 วาอาราม โรงเรียนให้กับพวกเขาไ้มากแห่งกว่ากัน ผู้แทนคนไหนคอยเป็นธุระเอาใจใส่ช่วยเหลือ
 เวลาพวกเขาได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของผู้มีอิทธิพล หรือเจ้าหน้าที่ราชการมากกว่ากัน
 หรือแม้กระทั่งผู้แทนคนไหนจะแจกเงินทองหรือปลาชุกให้เขามากกว่ากัน เขาก็จะให้การสนับสนุนแก่ผู้
 แทนคนนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเช่นนี้ย่อมเป็นสิ่งในทันทีที่ทำได้คงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นผู้เขียน
 จึงมีข้อเสนอแนะว่า พรรคการเมืองรัฐบาลในยุคต่อไปยังจำเป็นต้องให้ "บริการ" เพื่อแลกกับ
 คะแนนนิยมจากประชาชนอยู่ต่อไป แต่ควรเป็น "ปาย" ผู้ให้บริการจากผู้แทน ก. ผู้แทน ข. มาเป็น
 พรรค ก. เสีย เพื่อดึงเอาความภักดีที่ประชาชนมีต่อกันาย ก. นาย ข. มาเป็นของพรรค ซึ่งการ
 กระทำเช่นนี้คงไม่เป็นการทำลายนาย ก. ตรงที่นาย ก. ยังคงเป็นผู้แทนราษฎรที่จงรักภักดีต่อพรรค
 และมีความประพฤติส่วนตัวดีอยู่ ความเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นการทำให้หนักการเมืองเห็นความสำคัญ
 ของพรรคและมีวินัยพรรคยิ่งขึ้น นอกจากนั้นพรรครัฐบาลควรปรับปรุงรูปของ "บริการ" ให้เป็น
 บริการที่เหมาะสมและมีคุณค่ายิ่งขึ้น ต้องตัดบริการที่เป็นเครื่องนำไปสู่ความเสื่อม เช่นการเลี้ยง
 เหล้า การแจกเงินและข้าวของออกไป ลดบริการที่สิ้นเปลืองและไม่คุ้มประโยชน์ เช่นการสร้าง
 วัดวาอารามลง เพิ่มบริการบางอย่างที่ชาวชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศยังขาดแคลนอยู่อย่าง
 มาก ทั้ง ๆ ที่เขาควรได้รับบริการเหล่านั้น เช่นบริการทางด้านกฎหมายและความเป็นธรรม พรรค
 ควรมีตัวแทนคอยสอดส่องความเดือดร้อนและจัดการบรรเทาความเดือดร้อนเรื่องนี้ของชาวชนบท

บริการด้านการแพทย์และการอนามัยซึ่งแม้จะเป็นบริการที่มีราคาแพง และทำได้ยาก แต่ที่เชื่อว่าหากมีความตั้งใจจริง ก็คงพอทำได้ ดังเช่นตัวอย่างบริการทางการแพทย์ของฝ่ายผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่ให้กับราษฎรในชนบท มีอยู่อย่างกว้างขวาง ทั้ง ๆ ที่ฝ่ายนั้นขาดแคลนทุนทรัพย์ เวชภัณฑ์ ตลอดจนบุคลากร แต่พวกเขาทำได้และเรียกร้องความภักดีจากราษฎรได้ค่อนข้างมาก ทั้ง ๆ ที่ต้องคอยหลบหลีกการปราบปรามจากฝ่ายเจ้าหน้าที่บ้านเมืองอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงไม่ควรเป็นเรื่องพื้นวิสัยของพรรคการเมืองรัฐบาลซึ่งมีฐานะทางการเงินและการเมืองดีกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ ที่จะทำได้ดั่งนี้

เมื่อพรรคการเมืองสามารถให้ "บริการ" ที่ประทับใจประชาชนได้พอสมควร ก็ย่อมได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและย่อมมีโอกาสที่จะให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนและมีหนทางที่จะคอย ๆ ปรับปรุงระบบพรรคการเมืองของประเทศให้ก้าวหน้าขึ้นโดยลำดับได้

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบพรรคการเมืองซึ่งจะต้องพยายามกระทำควบคู่กันไปกับการปรับปรุงเงื่อนไขต่าง ๆ อันมีอิทธิพลต่อพรรคให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย ผู้เขียนเชื่อว่าหากทำได้ดังกล่าวยระบบพรรคการเมืองของไทยก็คงมีโอกาสอยู่รอดและพัฒนาตนเองให้รุ่งเรืองเป็นพรรคของมวลชนที่ยิ่งใหญ่ได้ในอนาคต.